

МА Лука Роксић
Филозофски факултет, Универзитет у Београду
lukaroksicistorija@gmail.com

Оригинални научни рад
Примљен: 3.3.2025.
Прихваћен: 4.1.2026.

„Немачки војник одговара издајницима“ – писање бечког издања листа *Фелкишер беобахтер* о Априлском рату

Апстракт: *Нацистичка Немачка извршила је инвазију на Краљевину Југославију 6. априла 1941. и заузела је њену територију у наредних дванаест дана. Инвазију је пратила пропагандна кампања усмерена против српских политичких и војних чинилаца југословенске државе, у којој је предњачио дневни лист Фелкишер беобахтер. У овом раду ће се хронолошки изложити писање бечког издања Фелкишер беобахтера о догађајима у Југославији од 25. марта до 4. маја 1941. године, односно од њеног приступања Тројном пакту до Хитлеровог говора пред немачким посланицима у Берлину у ком је прогласио победу у тзв. Балканској кампањи. Такође, идентификоваће се најприсутнији мотиви у немачкој антијугословенској и антисрпској пропаганди.*

Кључне речи: *Нацистичка штампа, Фелкишер беобахтер, немачка пропаганда у Другом светском рату, Априлски рат, Јозеф Гебелс, Франц Ронебергер*

Увод

Фелкишер беобахтер (нем. *Völkischer Beobachter*; срп. *Народни посматрач*) био је један од централних новинских орган Нацистичке партије. Постао је главни страначки лист у децембру 1920. године. Првобитно је штампан у Минхену, те је јако присуство имао у областима на југу Немачке. Дневно је излазио од 8. фебруара 1923. до краја Другог светског рата, а његов тираж растао је паралелно са порастом популарности нациста. Стално берлинско и севернонемачко издање излазило је од 1. јануара 1933, а Беч је своје издање добио одмах након Аншлуса. Почетком 1941. године тираж свих издања износио је око 1.100.000

примерака дневно, што га је чинило једним од најтиражнијих и најчитанијих дневних листова у Немачкој. Истовремено, служио је као смерница осталим штампаним публикацијама. Стога, можемо сматрати да је био најзначајнији дневни лист преко кога је нацистички државни врх преносио своја идеолошка начела и погледе на политичка дешавања најширим слојевима становништва.¹

„Борбени лист националсоцијалистичког покрета велике Немачке“, како је гласио слоган *Фелкишер беобахтера*, излазио је у великом новинском формату (нем. *Großformat*). Највећи простор на насловној страни заузимала је главна вест дана, веома упадљиво истакнута, подвучена црвеном бојом или написана великим црвеним словима и, најчешће, праћена фотографијом. Остатак насловнице чиниле су најзначајније вести и један ауторски текст, који се преносио на другу и, по потреби, трећу страну. Ове текстове писали су утицајни, угледни и образовани појединци, са циљем појашњења сложених политичких питања на начин на који су пропагандни органи Нацистичке партије желели. Важна одлика ових текстова било је опонашање научног приступа и објективног извештавања, чиме су аутори желели да повећају уверљивост својих тврдњи.²

Једна страна *Фелкишер беобахтера* углавном је била посвећена култури, једна економији и социјалној политици и, на крају, једна или више страна било је посвећено спорту, у зависности од броја спортских догађаја претходног дана и њиховог значаја. Бечко издање имало је посебну рубрику посвећену градским догађајима, која се звала „Винер беобахтер“ (нем. *Wiener Beobachter*; срп. *Бечки посматрач*). Поред „Винер беобахтера“, у бечком издању је постојао и део у коме су аутори извештавали о вестима из читаве Аустрије. Како би се искоренило сећање на њену самосталност, назив „Аустрија“ се није користио, изузев када се употребљавао као историјски појам. Уместо тога, аутори су користили назив „домаће области“ (нем. *Heimatgauen*). Бечко издање *Фелкишер беобахтера* престало је да излази 7. априла 1945. године, осам дана пре него што је совјетска војска заузела град.³

¹ David Welch, *The Third Reich: Politics and Propaganda*, Second Edition, (London: Routledge, 2002), 44; Peter Longerich, *Hitler: A Life*, (Oxford: Oxford University Press, 2019), 96; „Der Völkische Beobachter“, in: Deutsches Historisches Museum (DHM), publiziert am 02.05.2015. URL: <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/weimarer-republik/innenpolitik/voelkischer-beobachter> (прист. 31.10.2025); Paul Hoser, „Völkischer Beobachter“, in: Historisches Lexikon Bayerns (HLB), publiziert am 11.5.2006. URL: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/V%C3%B6lkischer_Beobachter (прист. 31.10.2025).

² Јозеф Гебелс, нацистички министар народног просвећивања и пропаганде, неретко је писао колумне и фелтоне за *Фелкишер беобахтер*, али је то чинио све ређе након што је 1940. основао сопствени недељни лист *Дас Рајх* (нем. *Das Reich*), да би у потпуности престао да пише након 1941. године.

³ „Völkischer Beobachter“, in: Österreichische Nationalbibliothek, ANNO Historische Zeitungen und Zeitschriften, publiziert am: 25.10.2025. URL: https://anno.onb.ac.at/info/vob_info.html (прист. 31.10.2025).

Белешке и извештаји са дневних конференција немачких новинара и службеника Министарства пропаганде (даље у тексту: дневне конференције) веома су значајан извор за проучавање писања немачке штампе током Другог светског рата и били су од велике користи приликом истраживања. Дневне конференције одржаване су у Берлину од 1917. са циљем да се новинари договарају о начину на који би требало извештавати о различитим догађајима. Службеници Министарства пропаганде постали су њихов неизоставни део након доласка нациста на власт. Они су давали јасна упутства уредницима и новинарима о којим догађајима би требало извештавати и на који начин. Документа са конференција сачувана су готово у целости, а данас се чувају у одељењу немачког Савезног архива у Берлин-Лихтерфелдеу. Додатно, у раду је коришћен дневник Јозефа Гебелса (Joseph Goebbels), као и део ратног дневника Франца Халдера (Franz Halder), начелника генералштаба врховне команде немачке копнене војске од 1938. до 1942, који се чува у Војном архиву немачког Савезног архива у Фрајбургу.⁴

„Позивање на рат у југословенском главном граду“ – писање *Фелкишер беобахтера* о догађајима у Југославији од њеног приступања Тројном пакту до почетка инвазије

У уторак, 25. марта 1941. године, у бечком дворцу Белведере, председник југословенске владе, Драгиша Цветковић, и министар иностраних дела, Александар Цинцар-Марковић, потписали су документ о приступању Краљевине Југославије Тројном пакту. Немачка штампа поклонила је велику пажњу овом догађају који је био главна вест *Фелкишер беобахтера* од 26. марта. Поред тога, биле су му посвећене читаве прве две стране издања. Велики наслов главне вести заузео је највећи простор на насловници: „Читав неутрални Балкан у лагеру поретка“.⁵ Под „неутралним Балканом“, аутор је подразумевао земље на Балканском полуострву које нису биле у рату са Немачком. У раним јутарњим часовима 27. марта, у Београду је извршен војни удар, током којег је влада која је потписала приступање Тројном пакту свргнута, а малолетни краљ Петар II Карађорђевић преузео владарска овлашћења. Ове информације нису биле доступне у Немачкој када су издања дневних листова од 27. марта 1941. изашла

⁴ Joseph Goebbels, *Tagebücher 1924–1945*, Herausgegeben von Ralf Georg Reuth, (München: Piper Verlag, 1999); Bundesarchiv (BArch), ОКН/Generalstab des Heeres (RH 2), Kriegstagebuch des Chefs des Generalstabes des Heeres, Generaloberst Franz Halder, Bd. 16, 21. Februar – 31. Juli 1941 (RH 2/123).

⁵ „Der gesamte neutrale Balkan im Lager der Ordnung“, *Völkischer Beobachter*, 26. März 1941, 1.

из штампарија. Стога су аутори *Фелкишер беобахтера* наставили да пишу о Југославији као пријатељској земљи и најновијој чланици „лагера поретка“.⁶

Немачки државни врх донео је одлуку о нападу на Југославију истог тренутка када су информације о војном удару у Београду стигле у Берлин.⁷ Тог дана, јапански министар спољних послова, Јосуке Мацуока (松岡 洋右, Matsuoka Yōsuke), дошао је у немачку престоницу и састао се са Хитлером. Извештај о њиховом сусрету заузео је насловну страну наредног издања *Фелкишер беобахтера*.⁸ Вест о војном удару у Београду објављена је на врху друге стране. С обзиром да су немачке власти већ донеле одлуку о нападу на Југославију, било је потребно припремити јавност за нову инвазију. Уз неколико поднаслова, аутор је навео промене на врху власти и састав нове југословенске владе. Иако текст испрва може да делује као неутрално извештавање о догађајима, његов пропагандни карактер примећује се у последњим поглављима. Аутор пише како су сви резервни официри добили наређење да се нађу у најближим војним објектима, да је „српским соколовима“ наређено да се нађу у соколским домовима, где ће примити даље инструкције и, најзад, да су четници, „чланови српске паравојне организације“, добили наређење да се повежу са „српском војском“.⁹ Овакво извештавање има два значења. Најпре, указује да нове власти у Југославији подижу борбену готовост и, затим, наглашава да је *српски фактор* у Југославији био пресудан за смену владе која је потписала споразум са Немачком.

Наредног дана, 29. марта, у *Фелкишер беобахтеру* је на насловној страни објављен извештај о „антинемачким нередима у Београду“.¹⁰ Ово није била вест дана, али је заузела један део простора на насловници. Аутор је писао о нападима на Немце у Београду, уништавању излога Немачког саобраћајног бироа и разарању просторија Културбунда. У последњем пасусу, аутор пише о држању Хрвата и закључује да ће хрватски народ остати одан пријатељству са Немачком и силама „новог поретка“, те да се овакво држање Хрвата неће променити, без обзира на оно шта се буде одвијало у Београду.¹¹ Одлука Јозефа Гебелса од 29. марта да се пропаганда против нових југословенских власти и Срба интензивира важнија је од садржаја поменутог издања.¹² У свом дневнику, Гебелс је тога дана написао да се у Београду одвијају велике демонстрације

⁶ *Völkischer Beobachter*, 27. März 1941.

⁷ BArch, RH 2, Kriegstagebuch des Chefs des Generalstabes des Heeres, RH 2/123, Eintrag vom 27. März 1941, 34; Longerich, *Hitler*, 723.

⁸ „Matsuoka beim Führer“, *Völkischer Beobachter*, 28. März 1941, 1.

⁹ „Militärischer Staatsstreich in Jugoslawien“, *Völkischer Beobachter*, 28. März 1941, 2.

¹⁰ „Deutschfeindliche Ausschreitungen in Belgrad“, *Völkischer Beobachter*, 29. März 1941, 1.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Peter Longerich, *Goebbels: A Biography*, (New York: Random House, 2015), 738; J. Goebbels, *Tagebücher*, 1543.

против Немачке, додаје како му та чињеница „веома одговара“ и да је немачка штампа већ користи. Даље, пише како он и његови сарадници „желе да стану више иза Хрвата“.¹³

Наредни кораци немачке пропаганде састојали су се из писања о везама нових власти у Југославији са Уједињеним Краљевством и из све учесталијих оптужби о наводним прогонима етничких Немаца. Није могуће утврдити са сигурношћу колико је Немаца живело у Југославији почетком 1941. године, али претпоставља се да их је било око пола милиона. Огромна већина живела је на некадашњим територијама Хабзбуршке монархије. Окупљала их је организација Швапско-немачки културни савез (нем. *Schwäbisch-Deutscher Kulturbund*), чије су вођство крајем тридесетих година преузели нацисти. Њихова идеологија имала је снажно упориште нарочито међу млађим члановима.¹⁴

Читав доњи десни угао насловне стране *Фелкишер беобахтера* од 31. марта био је посвећен вестима из Југославије. Аутор наводи како словачки медији пореде нову ситуацију у земљи са стањем у међуратној Чехословачкој, коју назива „Бенешовом републиком“.¹⁵ Овде су алузије више него јасне – Едвард Бенеш¹⁶ је у немачкој јавности одавно био означен као „енглески агент“, а овакву слику додатно је подстакла чињеница да је у том тренутку, као председник Чехословачке у егзилу, боравио у Уједињеном Краљевству. Нацисти су приказивали међуратну Чехословачку као хегемонистичку државу Чеха, у којој су Немци, Мађари и Словаци били жртве чешких великодржавних амбиција. Један одељак овог текста био је подебљан црном бојом. Ту је аутор нагласио како се Београд поново определио за пут противан несрпским народима и да је хрватски народ одлучио да не дозволи да га српска мегаломанија одведе у кланицу.¹⁷

Немачка антисрпска пропаганда достигла је врхунац након дневне конференције новинара и службеника Министарства пропаганде од 1. априла. Тада је главни део разговора вођен о томе како да се приступи ситуацији у Југославији. Гебелс је наредио да би требало прецизирати и поткрепити тврдње о злочинима „српских терориста“ против етничких Немаца. Такве неодређене вести појавиле су се раније тог дана на насловној страни *Фелкишер беобахтера*.¹⁸ Ипак, Гебелс

¹³ J. Goebbels, *Tagebücher*, 1546.

¹⁴ Zoran Janjetović, *Nemci u Vojvodini*, (Београд: Институт за нову историју Србије, 2009), 261; Mirna Zakić, *Ethnic Germans and National Socialism in Yugoslavia in World War II*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 36, 48–49, 267.

¹⁵ „Belgrads Verantwortung festgestellt“, *Völkischer Beobachter*, 31. März 1941, 1.

¹⁶ Едвард Бенеш је био први министар спољних послова Чехословачке (1918–1935) и њен други председник (1935–1938). Након разбијања Чехословачке, Бенеш је био њен председник у егзилу (1939–1945).

¹⁷ „Belgrads Verantwortung festgestellt“, *Völkischer Beobachter*, 31. März 1941, 1.

¹⁸ „Zunehmender Terror gegen alles Deutsche“, *Völkischer Beobachter*, 1. April 1941, 1–2.

је желео да овакве тврдње делују што уверљивије читаоцима.¹⁹ Наредног дана, догађаји у Југославији били су главна вест. Великим црним словима, подвученим црвеном бојом, писало је како „ратни агент Идн“ борави у Београду. Поднаслов овог текста гласио је: „Запаљена немачка погранична села. Мародерска српска руља.“²⁰ Вест о посети Ентонија Идна (Anthony Eden), британског министра спољних послова, није била тачна. Он није долазио у Београд крајем марта и почетком априла 1941, већ је боравио у Грчкој.²¹ Немци нису били сигурни у то да ли је Идн био у југословенској престоници, али само постојање претпоставки било је довољно да се ова сензационалистичка вест и објави, и тиме дубоко компромитују нове југословенске власти.

Гебелс није био задовољан дотадашњим извештавањем, сматрајући га недовољно уверљивим. Начин писања назвао је „дилетантизмом“.²² Резултати његових критика били су брзо видљиви. Новинари *Фелкишер беобахтера* почели су да пружају „аргументе“ за своје тврдње о прогонима етничких Немаца у Југославији, попут сведочења наводних немачких избеглица и измишљених изјава представника југословенских новинских агенција и официра. Објава о константној животној угрожености Немаца у Југославији нашла се на насловној страни *Фелкишер беобахтера* од 3. априла.²³ Наредног дана, у рубрици „Винер беобахтер“, описан је пријем немачких избеглица у Бечу.²⁴ Поред тога, објављене су вести о протераној петочланој породици из Панчева, о претњама ученици тамошње гимназије како ће „Немци бити мучени док им се не сломе колена“, као и о претњама Немцу, власнику фабрике у Банату, коме је наводно речено да ће му деца бити убијена „пред сопственим очима“.²⁵

Немачки напад на Југославију се приближавао. Стога, неколико важних одлука донето је на дневној конференцији од 4. априла. Гебелс је наредио свим службеницима да буду доступни у сваком тренутку и нагласио је да ће се састанци поново одржавати и недељом. Овакве директиве упућују нас у значај који су министар пропаганде и његови сарадници придавали Југославији, нарочито ако узмемо у обзир да се 13. априла 1941. славио Ускрс по грегоријанском календару. Поред Југославије, тема разговора било је и то како писати о

¹⁹ Bundesarchiv (BArch), Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda (R 55), Ministeramt, Protokolle der täglichen Konferenzen des Reichsministers Goebbels mit den Abteilungsleitern, Bd. 7, April–Mai 1941 (20001g), Konferenz vom 1. April 1941.

²⁰ „Kriegsagent Eden in Belgrad. Brennende deutsche Grenzdörfer. Marodierender serbischer Mob“, *Völkischer Beobachter*, 2. April 1941, 1–2.

²¹ Steven Morewood, “Failure of a Mission: Anthony Eden’s Balkans Odyssey to save Greece, 12 February–7 April 1941”, *Global War Studies*, June 2013, 10 (1), 2013, 49–50.

²² BArch, R 55, 20001g, Konferenz vom 2. April 1941.

²³ „Deutsche in ständiger Lebensgefahr“, *Völkischer Beobachter*, 3. April 1941, 1.

²⁴ „Dem serbischen Mob entronnen: Zwei Donaudampfer mit Flüchtlingen in Wien eingelangt“, *Völkischer Beobachter*, 4. April 1941, 8.

²⁵ „Ueberstürzte Flucht innerhalb weniger Stunden“, *Völkischer Beobachter*, 4. April 1941, 8.

дешавањима у Северној Африци и на Блиском истоку. Најзначајније наређење везано за Југославију било је да се убудуће користи „најснажнији тон“ када се описују догађаји унутар њених граница.²⁶

Резултати нових Гебелсових наређења били су видљиви већ наредног дана. На насловној страни *Фелкишер беобахтера*, у левом углу, стајао је опширан извештај о догађајима у Југославији, насловљен „Позивање на рат у југословенском главном граду. Српска мржња наставља да бесни. Немачки градоначелник убијен.“ У овом тексту наведено је како је румунским властима стигао извештај о убиству неименованог градоначелника једне банатске вароши, немачке националности. Наглашено је да Срби уништавају прозоре немачких кућа и прете како ће „све Швабе бити обешене уколико Енглеска победи у рату“. Аутор текста позивао се на сведочења наводних немачких избеглица у Темишвару. Поред свеприсутних Енглеза, и амерички обавештајни официр Вилијам Џозеф Донован (William Joseph Donovan) доведен је у везу са догађајима. Једна од кључних информација која се појавила јесте да су југословенске власти прогласиле мобилизацију војске, чиме је читаоцима указивано да ствари у Југославији ескалирају и да се њене власти спремају за рат против Немачке.²⁷ У немачкој штампи коришћена је слична реторика и у августу 1939, када се приближавала инвазија на Пољску. Још оваквог извештавања присутно је и на другој страни броја *Фелкишер беобахтера* од 5. априла, где су се могле прочитати вести о запаљеним немачким имањима и малтретирањима Немаца. „Српске нередовне снаге“ наведене су као починиоци ових дела.²⁸ Један текст везан је за наводни догађај у Светом Томажу, у данашњој Словенији. Према сведочењу неименоване жене, која је, наводи аутор, избегла на немачку територију, маса народа је испред немачких кућа узвикивала како „жели да се купа у немачкој крви“. Аутор текста пише како је „енглески клуб у Птују“ одговоран за ове иступе против Немаца на словеначкој територији.²⁹

Ујутру, 6. априла 1941. године, немачке снаге су нападе Југославију. Један од првих удара било је разорно бомбардовање Београда. Јутарња новинска издања изашла су из штампарије пре него што је немачка војска кренула у офанзиву. На насловној страни *Фелкишер беобахтера*, као једна од главних вести, али мање значајна од оних које су говориле о количини потопљеног британског ратног материјала и Ромеловом заузећу Бенгазија, нашао се проглас југословенског краља Петра II Карађорђевића, упућен југословенској војсци, о „потпуној

²⁶ ВArch, R 55, 20001g, Konferenz vom 4. April 1941.

²⁷ „Die Kriegstreiberei in Jugoslawiens Hauptstadt. Serbischer Haß tobt weiter. Deutscher Bürgermeister ermordet“, *Völkischer Beobachter*, 5. April 1941, 1.

²⁸ „Der Weg der serbischen Freischärler. Brennende Gehöfte – Mißhandelte“, *Völkischer Beobachter*, 5. April 1941, 2.

²⁹ Ibidem.

спремности за рат Југославије“.³⁰ Веродостојност ове вести тешко је утврдити, али требало би претпоставити да оваквог прогласа краља Петра II није било. Писање о југословенској мобилизацији и објави краљевог прогласа имало је за циљ да оптужи југословенске власти за оно што ће уследити, односно рат. Раније су се виђале објаве о „српском терору“ над Немцима, чиме су аутори желели да немачкој јавности прикажу како је у српском друштву присутно антинемачко расположење. Наредни корак био је да се највиши носиоци власти у Југославији, односно краљ, заједно са војском, доведу у везу са свим дешавањима, те да се прикаже како отворено наступају непријатељски против Трећег рајха.

Након што је немачка инвазија на Југославију почела, Хитлер је у прогласу војницима саопштио да се налазе у рату са „београдском владом интрига“. Изричито је навео како је обрачунавање са Британцима у југоисточној Европи главни циљ операције.³¹ Можемо пронаћи два основна мотива у његовом оваквом прогласу. Први је везан за фабриковану слику догађаја у Југославији након догађаја од 27. марта – помиње како су злочиначки узурпатори преузели власт у Београду уз велику помоћ Черчила и Британаца, односно највећег немачког ратног непријатеља у том тренутку; како је Југославија „недељама“ спремала мобилизацију у великој тајности; како су службеници немачког посланства трпели понижавајуће нападе и, на крају, да су немачке школе опустошене, а бројни етнички Немци киднаповани, нападнути и, чак, убијени, „баш као у Пољској“. Ово је веома важна аналогија, јер су нацисти свесно поредили прилике у Југославији пред немачку инвазију са приликама у Чехословачкој пре Минхенског споразума и Пољској пре почетка Другог светског рата. Током лета 1939, пажљиво је стварана слика о наводним пољским злочинима над етничким Немцима. У овој пропагандној кампањи биле су присутне бројне оптужбе против Уједињеног Краљевства за „опкољавање“ Немачке. Након окупације Пољске, у немачком јавном дискурсу преовлађујући наратив је оптуживао Енглезе и пољске власти за изазивање рата, „политиком опкољавања“, односно прогонима етничких Немаца.³² Други мотив је било прављење паралела између тренутне ситуације у Југославији са дешавањима у Краљевини Србији током

³⁰ „Äußerste Kriegsbereitschaft Jugoslawiens. Proklamation König Peters an die Wehrmacht“, *Völkischer Beobachter*, 6. April 1941, 1.

³¹ За разумевање немачке политике у југоисточној Европи и историје употребе тог израза у јавном дискурсу тридесетих и четрдесетих година 20. века више у: Stephen G. Gross, *Export Empire: German Soft Power in Southeastern Europe, 1890–1945*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015); Perica Hadži-Jovančić, *The Third Reich and Yugoslavia: An Economy of Fear, 1933–1941*, (London: Bloomsbury Academic, 2020); Stevan K. Pavlowitch, *Hitler's New Disorder: The Second World War In Yugoslavia*, (Oxford: Oxford University Press, 2020); Milan Ristović, *Nemački novi poredak i Jugoistočna Evropa: 1940/41–1944/45: planovi o budućnosti i praksa*, (Beograd: Službeni glasnik, 2005).

³² P. Longerich, *Goebbels*, 662–663; Aristotle A. Kallis, *Nazi Propaganda and the Second World War*, (London: Palgrave Macmillan, 2005), 72–73, 96–97.

Првог светског рата. Према Хитлеровим речима, Срби су помислили да злоупотребе британско искрцавање у Грчкој за „нове атентате“ против Немачке и њених савезника.³³ Овде су аналогije са Сарајевским атентатом и Солунским фронтом јасне. Увод у радијски проглас о почетку инвазије био је праћен музиком из марша принца Еугена Савојског³⁴.

„Српски пораз“ – Априлски рат кроз перспективу *Фелкишер беобахтера*

Дневна конференција од 6. априла одржана је након почетка инвазије и Хитлеровог прогласа. Извештај састављен на основу њених закључака дужи је од било ког априлског. Службеници Министарства пропаганде посветили су највећи део времена управо Југославији. Основна упутства за штампу била су углавном везана за Хитлеров проглас. Новинари су добили наређење да детаљно објасне „сваку реч овог прогласа“. Наглашено је како широке народне масе нису упознате са догађајима попут Сарајевског атентата и да би их требало што више приближити просечном читаоцу. Новинари су, затим, добили задатак да опишу „политичку злочиначку клику у Београду“, како је настала југословенска држава и разлике између Срба, Хрвата и Словенаца. С тим у вези, новинари нису смели да пишу о јединственом југословенском народу, већ о свакој нацији засебно. Посебно упутство тицало се писања о Хрватима, које је требало „оштро разликовати“ од писања о Србима. Саветовано је да аутори пореде Србе са Пољацима, који су „такође пошли за лудилом дилетантске генералске клике“, а Хрвате са Словацима, који су у немачкој јавности били означени као народ потчињен Чесима у међуратној Чехословачкој и који је стекао своју независност захваљујући Немачкој. Најзад, новинари су добили инструкције да кривицу за бомбардовање Београда налазе у „неодговорним личностима“, попут генерала Душана Симовића. Сваки од текстова морао је да делује уверљиво и да опонаша објективно и научно писање.³⁵

Извештавање о догађајима у Југославији било је у складу са овим упутствима. Насловна вест *Фелкишер беобахтера* од 7. априла гласила је: „Прво

³³ “Adolf Hitler's Order of the Day Calling for Invasion of Yugoslavia and Greece”, *Wikisource*. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Adolf_Hitler%27s_Order_of_the_Day_Calling_for_Invasion_of_Yugoslavia_and_Greece (прист. 31.10.2025).

³⁴ Принц Еуген Савојски (Eugen von Savoyen) (1663–1736) био је војсковођа Хабзбуршке монархије. Символика коришћења његовог имена везана је за заузимање Београда и највећег дела Шумадије током рата између Хабзбуршке монархије и Османског царства 1716–1718. године. За време Другог светског рата, био је синоним за немачко присуство на Балканском полуострву. Нацисти су неформално називали Београд „Градом Принца Еугена“ (нем. *Prinz-Eugen-Stadt*), а СС дивизија сачињена од југословенских Немаца носила је његово име.

³⁵ ВArch, R 55, 20001g, Konferenz vom 6. April 1941.

успешно бомбардовање Београда. Немачки војник одговара издајницима.³⁶ Уколико изузмемо једну страницу посвећену локалним вестима и странице са огласима, цело издање било је посвећено нападу на Југославију. Поменути Хитлеров проглас заузео је читаву трећу страну.³⁷ Карикатура која приказује немачког војника како гвозденим метлом чисти Балкан од пацова који носе Давидову звезду и британску заставу најбоље симболизује главне правце немачке пропаганде – Британци и Јевреји увукли су Југославију у рат зарад својих интереса, а српски народ, ношен великосрпским идејама, насео је на њихова празна обећања.

Прве вести о немачким успесима на копненом ратишту појавиле су се већ 8. априла на насловној страни *Фелкишер беобахтера*. Главна вест тога дана гласила је: „Остварени су дневни циљеви на свим тачкама. Тврд српски отпор поражен“.³⁸ Поред ратног извештавања, на насловној страни налазио се и први у низу посебних ауторских текстова посвећених Југославији. Ови текстови су имали за циљ да приближе читаоцима политичке прилике у земљи пре рата, ставе одговорност за његово избијање на британске и југословенске власти и српске политичке чиниоце, те да доведу у везу наводно државно антинемачко деловање са енглеским интересима. Први текст посвећен Југославији изашао је из пера Франца Ронебергера (Franz Ronneberger)³⁹ и био је насловљен „Великосрпска фикција“. Главна порука његовог текста била је да је Југославија неприродна држава, која није заснована ни на једном историјском моделу. Ронебергер је закључио да је криза у Југославији „условљена народом“, јер је, по њему, српство било „жедно“ доминације у држави и тиме је, у ствари, постало њен противник.⁴⁰

У наредном броју *Фелкишер беобахтера* није било много речи о току рата и борбеним дејствима. Сам Гебелс био је аутор текста о Југославији који је био насловљен „Стара песма“. Наслов је требало да асоцира на поновљено енглеско деловање, односно окретање земаља против Немачке и фабриковање ратова, као у случају Пољске, Норвешке, Холандије, Белгије и Француске.

³⁶ „Erster erfolgreicher Bombenangriff auf Belgrad. Der deutsche Soldat antwortet den Verrätern. Die Wehrmacht zur Abrechnung mit den Kriegsverbrechern im Südosten angetreten“, *Völkischer Beobachter*, 7. April 1941, 1.

³⁷ „Die Aufrufe des Führers“, *Völkischer Beobachter*, 7. April 1941, 3.

³⁸ „An allen Punkten die befohlenen Tagesziele erreicht. Zäher Widerstand der Serben niedergekämpft“, *Völkischer Beobachter*, 8. April 1941, 1.

³⁹ Франц Ронебергер (1913–1999) био је немачки правник и политиколог. Учланио се у Нацистичку партију и њене бројне организације као студент. Током тридесетих година, постао је један од водећих људи Института за југоисток (нем. *Südost-Institut*) и био је задужен за истраживање историје односа Немачке са земљама југоисточне Европе, где је остварио блиску сарадњу са немачким мањинским организацијама. Након Другог светског рата је наставио да се бави политикологијом и новинарством.

⁴⁰ Franz Ronneberger, „Die großserbische Fiktion“, *Völkischer Beobachter*, 8. April 1941, 1–2.

Министар пропаганде закључио је у свом маниру: „Ко иде са Енглеском, иде у смрт!“⁴¹ Поред последњих редова овог текста, на другој страни, стајао је текст насловљен: „Ружно буђење Београда“.⁴² Жестина бомбардовања је, уз овакво извештавање, између осталог, имала за циљ да стави до знања властима и народима европских земаља шта ће бити немачки одговор на потенцијална свргавања пронемачких влада. Наредног дана, главна објава била је везана за ратне успехе немачке копнене војске – великим црвеним словима писало је како је немачка војска заузела Солун, Скопље, Ниш и Марибор. Такође, објављена је вест о заробљавању четрнаест неименованих британских и српских генерала и 22.000 војника.⁴³ У ауторском тексту, Хајнц Клајс (Heinz Kleiß) је упоредио војни удар у Београду са Мајским превратом,⁴⁴ и закључио да се „српска објава рата Рајху“ одиграла у раним јутарњим часовима 27. марта. Овим је јасно желео да укаже на континуитет између српских официра који су убили свог краља 1903. и издали Немачку 1941. године.

Након што су немачке снаге заузеле Загреб 10. априла, штампа је писала о дочеку војника на улицама града. Прве вести у *Фелкишер беобахтеру* о овом догађају појавиле су се два дана касније.⁴⁵ У истом броју, Франц Ронебергер је написао свој нови текст посвећен „ослобођењу Хрватске“.⁴⁶ Овде је кратко описао хрватску историју од средњег века до почетка Другог светског рата. Писао је како је идеја о јединству југословенских народа потекла од Хрвата, крајем 19. века, али да су је Срби злоупотребили за великосрпску иредентистичку политику. Затим, писао је како се хрватски народ у Југославији нашао у борби за сопствену душу пред оријентално-византијско-османском српском деспотијом. Нагласио је како је разлика између Хрвата и Срба најочигледнија у „најновијој доктрини хрватске науке“, која је одбацила словенски карактер хрватског народа и трагала за његовим илирским и готским наслеђем. Овакво писање било је у складу са расистичким погледом на свет Нацистичке партије. Такође, Ронебергер је опет упоредио положај Хрвата у Југославији и Словака у међуратној Чехословачкој.⁴⁷ Наравно, симболика је била очигледна – оба народа стигла су до „слободе“ и „државне независности“ захваљујући Немачкој. На трећој страни настављено је писање о Хрватској. Наслов који симболизује

⁴¹ Joseph Goebbels, „Das alte Lied“, *Völkischer Beobachter*, 9. April 1941, 1–2.

⁴² „Belgrads böses Erwachen. Ganze Arbeit der deutschen Bomber“, *Völkischer Beobachter*, 9. April 1941, 2.

⁴³ „Saloniki, Üsküb, Nisch und Marburg genommen“, *Völkischer Beobachter*, 10. April 1941, 1.

⁴⁴ Heinz Kleiß, „Der Generalsputsch in Belgrad“, *Völkischer Beobachter*, 10. April 1941, 1–2.

⁴⁵ „Ein freier kroatischer Staat gefordert“, *Völkischer Beobachter*, 12. April 1941, 1.

⁴⁶ F. Ronneberger, „Die Befreiung Kroatiens“, *Völkischer Beobachter*, 12. April 1941, 1–2.

⁴⁷ *Ibidem*.

једну од централних тема овог броја гласио је: „Неописива радост у Загребу. Хрватска захваљује својим ослободиоцима.“⁴⁸

Иако је Независна Држава Хрватска проглашена 10. априла, вести о хрватском „осамостаљењу“ нису се појавиле на страницама *Фелкишер беобахтера* све до 13. априла, када је Славко Кватерник дао интервју листу и изјавио како је немачки војник „спаситељ хрватске слободе“.⁴⁹ У насловној вести истог броја, уредници су победоносно објавили како је „српска северна армија“ уништена и да немачка војска маршира ка Београду.⁵⁰ Немачке снаге заузеле су југословенску престоницу током 12. априла, али тај податак вероватно није био доступан уредништву приликом израде броја. Велика карта немачког продора кроз Југославију објављена је преко читаве треће стране, а на наредној је објављен текст Теодора фон Лерха (Theodor von Lerch), пензионисаног аустријског генерала, који је кампању у Југославији упоредио са ратовањем принца Еугена Савојског с краја 17. и почетка 18. века и са учешћем немачке војске у Тројној инвазији против Србије 1915. године.⁵¹

Објава о немачком заузимању Београда заузела је главну и централну позицију на насловној страни *Фелкишер беобахтера* од 15. априла.⁵² Аутори су тријумфално констатовали како је највећи део „српске“ војске уништен и да су још двадесет и два генерала заробљена, без навођења њихових имена.⁵³ Тријумфални дух овог броја осликава и карикатура са друге стране, у којој је представљено како немачка војска савладава бесног Србина, који је обучен у српску народну ношњу и носи сабљу и бомбу. Он је у овој карикатури приказан као марионета којом управља Винстон Черчил. Истовремено, напредовање немачке војске у рату против Југославије и на северноафричком фронту послужило је Јозефу Гебелсу да Адолфа Хитлера прогласи непобедивим у ауторском тексту у *Фелкишер беобахтеру* од 16. априла.⁵⁴ У тексту „Српски пораз“, чији је аутор непознат, „српска генералска клика“ и Енглеска оптужене су како су поново желеле да отворе Солунски фронт против Немачке. Аутор пореди југословенске официре који су спровели војни удар од 27. марта 1941. са Драгутином Димитријевићем Аписом и Гаврилом Принципом, називајући их њиховим наследницима.⁵⁵

⁴⁸ „Unbeschreibliche Begeisterung in Agram. Kroatien dankt seinen Befreier“, *Völkischer Beobachter*, 12. April 1941, 3.

⁴⁹ „Ein Gespräch mit General Sladko Kvaternik. „Der deutsche Soldat – Retter der kroatischen Freiheit““, *Völkischer Beobachter*, 13. April 1941, 2.

⁵⁰ „Auflösung auch der serbischen Nordarmee. Konzentrischer Vormarsch auf Belgrad“, *Völkischer Beobachter*, 13. April 1941, 1.

⁵¹ Theodor von Lerch, „Festung Serbien“, *Völkischer Beobachter*, 13. April 1941, 4.

⁵² „Belgrad in unserer Hand! Die Masse des serbischen Heeres vernichtet“, *Völkischer Beobachter*, 15. April 1941, 1.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ J. Goebbels, „Er ist es!“, *Völkischer Beobachter*, 16. April 1941, 1–2.

⁵⁵ „Die serbische Niederlage“, *Völkischer Beobachter*, 16. April 1941, 3.

Тријумфално расположење немачке штампе наставило се и наредних дана. Заробљени југословенски генерал, Данило Калафатовић, потписао је безусловну капитулацију војске у вечерњим часовима 17. априла. Претходно, тог јутра, уредници *Фелкишер беобахтера* прогласили су потпуну победу над „Србијом“, великом насловном вешћу: „Србија на крају“.⁵⁶ У складу са ранијим упутствима Министарства пропаганде, посебно је наглашено бекство југословенске владе и њеног председника, генерала Душана Симовића.⁵⁷ Франц Ронебергер је написао нови текст у коме је, поново, поредио Југославију са међуратном Чехословачком. Закључио је како је политичка улога српства у „бившој држави“ била провокација за остатак становништва и да је предуслов за просперитетну будућност на њеном подручју „народнополитичко чишћење, баш као некада у Чехословачкој“.⁵⁸ Изрази попут „бивша држава“ или „некадашња држава“ већ су се били одомаћили у немачкој штампи, без обзира на то што је рат са Југославијом и даље трајао у тренуцима писања. На трећој страни је објављено успостављање немачке цивилне управе у Доњој Штајерској, јужној Коруској и Крањској.⁵⁹ Ове три словеначке области директно су припојене Немачкој и оне су од тог тренутка третиране искључиво као њен интегрални део. Поменути вест пратили су извештаји о одушевљењу немачког становништва у Марибору и фотографија народа који поздравља немачке војнике.⁶⁰

Посебан текст посвећен освајању Београда објављен је у *Фелкишер беобахтеру* од 18. априла, с насловом „Девет људи заузело Београд!“⁶¹ Уз претеривања, описана је акција заузећа југословенске престонице, коју је самоиницијативно предводио СС официр Фриц Клингенберг (Fritz Klingenberg), који је преко ноћи постао херој једног дела немачке јавности. Објава капитулације „Србије“ била је главна вест у *Фелкишер беобахтеру* од 19. априла. Пропраћена је уз коментар да су Енглеска и Рувелт доживели застрашујући пораз.⁶² Нови текст о Југославији, с насловом „Самоубиство и убиство“, уследио је као додатак на ову вест, овога пута из пера Теодора Зајберта (Theodor Seibert).⁶³ „Самоубиство“ је била асоцијација на војни удар од 27. марта и оваква аналогија коришћена је и у оном делу Србије који је био под немачком окупацијом.⁶⁴ Зајбертовим текстом

⁵⁶ „Serbien am Ende“, *Völkischer Beobachter*, 17. April 1941, 1.

⁵⁷ „Simowitsch nach Athen geflüchtet“, *Völkischer Beobachter*, 17. April 1941, 1.

⁵⁸ F. Ronneberger, „Der Ruf nach der ordnenden Kraft“, *Völkischer Beobachter*, 17. April 1941, 1.

⁵⁹ „Deutsche Zivilverwaltung in Untersteiermark, Südkärnten und Krain“, *Völkischer Beobachter*, 17. April 1941, 3.

⁶⁰ *Völkischer Beobachter*, 17. April 1941, 5.

⁶¹ „Neun Mann nahmen Belgrad!“, *Völkischer Beobachter*, 18. April 1941, 1.

⁶² „Serbiens Kapitulation am zwölften Kriegstage: Furchtbare Niederlage Englands und Roosevelts“, *Völkischer Beobachter*, 19. April 1941, 1.

⁶³ Theodor Seibert, „Selbstmord und Mord“, *Völkischer Beobachter*, 19. April 1941, 1–2.

⁶⁴ Више у: Данило Грегорић, *Самоубиство Југославије: последњи чин југословенске трагедије*, (Београд: Југоисток, 1942).

доминирају два аргумента која су била свеprisутна и у претходним недељама: Черчил и Идн су празним обећањима и лукавством обмањивали друге државе да воде британске битке; кривица за рат сваљивана је на српски официрски кор. Међутим, овде се јавио и један нови мотив, а то је изједначавање енглеске и америчке кривице за избијање сукоба. У већини текстова, Сједињене Америчке Државе и њихов председник или нису помињани или су спорадично довођени у везу са догађајима у Југославији и Грчкој. Код Зајберта, америчка улога значајна је колико и енглеска.⁶⁵ Јачање негативне слике Сједињених Америчких Држава у немачкој пропаганди почетком 1941. свакако је имало везе са све већом америчком економском подршком Уједињеном Краљевству и доношењем Закона о зајму и најму у марту 1941. године.

Писање немачке штампе о Југославији након њене капитулације престало је готово у потпуности. Операције у Грчкој постале су нова централна тема. Број *Фелкишер беобахтера* од 20. априла био је посвећен Хитлеровом рођендану.⁶⁶ У листу је 21. априла писано о свечаностима у Марибору, Птују и Цељу: „Фиреров рођендан у знаку ослобођења“.⁶⁷ У *Фелкишер беобахтеру* више није било опширнијих текстова о завршеном Априлском рату. Аутори су повремено подсећали читаоце на злочине почињене над Немцима у Југославији и улогу српских официра у преврату од 27. марта. Примере за то видимо у издањима од 24. и 28. априла. У првом, објављен је текст о сахрани девет Немаца из околине Панчева, које су Срби „бестијално убили“ и чија су тела, наводно, пронађена након доласка немачке војске.⁶⁸ На истој страници, Курт Весели (Kurt Wessely) је написао извештај из окупираног Београда, у коме је експлицитно навео да су официри довели на престо краља Петра I Карађорђевића (1903–1921), убили хабзбуршког надвојводу и престолонаследника Франца Фердинанда и лишили власти кнеза Павла Карађорђевића. Официрски дом у Београду означио је као „гнездо завереника“.⁶⁹ У другом издању налази се текст о Брежицама, словеначком граду који су Немци директно припојили Трећем рајху. Наслов овог текста гласио је: „Брежице под српским деспотизмом. Патња једног града“. У тексту је наведено како су Брежице биле миран и развијен град до Првог светског рата, након чијег завршетка је немачко становништво живело окружено „српском мржњом“, која је временом постајала „све оштрија“. Наглашено је како су припадници српских „бандитских“ организација подстицали на насиље над

⁶⁵ T. Seibert, „Selbstmord und Mord“, *Völkischer Beobachter*, 19. April 1941, 1–2.

⁶⁶ *Völkischer Beobachter*, 20. April 1941.

⁶⁷ „Führer-Geburtstag im Zeichen der Befreiung“, *Völkischer Beobachter*, 21. April 1941, 3.

⁶⁸ „Bestialischer Serbenmord an 9 Volksdeutschen“, *Völkischer Beobachter*, 24. April 1941, 3.

⁶⁹ Kurt Wessely, „Verlassene Schlösser und zerrissene Akten“, *Völkischer Beobachter*, 24. April 1941, 3.

Немцима, претњама смрћу спречавали њихова окупљања, пребијали немачку децу и пуцали на немачке спортисте.⁷⁰

Немачка војска у потпуности је заузела континенталне делове Грчке почетком маја. Британске експедиционе снаге напустиле су грчко копно и повукле се на Крит. Немачки пропагандисти назвали су окупацију Југославије и Грчке победом против Енглеске на југоисточном фронту, а искрцавање британске војске на Криту „другим Данкирком“.⁷¹

Хитлер је прогласио победу у тзв. Балканској кампањи у свом обраћању немачким посланицима у Берлину 4. маја. Југославију је споменуо неколико пута, пратећи пропагандни наратив који је установљен још почетком априла. Најпре је истакао да је од доласка на власт покушавао да се споразуме са Југославијом, без обзира што је њен српски чинилац био супротстављен Немачкој у Првом светском рату, који је „почео у Београду“. Нагласио је да је споразум од 25. марта био изразито повољан по Југославију и да су га срушили британски плаћеници. Споменуо је насиље над немачким дипломатама и прогоне над Немцима. Говорећи о ратним дејствима, истакао је да је „Србија“ капитулирала након дванаест дана. Најзад, део говора посвећен југословенском ратишту завршио је мишљу да ће српска нација извући закључке из рата.⁷² Ова порука вероватно је била упућена и осталим неутралним и осовинским земљама, нарочито оним на Балкану. Хитлеров говор, као и писање штампе након почетка инвазије, нису се разликовали од главних праваца немачке пропаганде успостављених у априлу 1941. године.

Закључак

У првим годинама Другог светског рата, ратна пропаганда у Немачкој је почивала на неколико утврђених праваца. Основни задатак штампе је био да прикаже како Немачка није желела избијање општеевропског рата, већ да су јој га наметнуле Велика Британија и Француска. Пропагандна кампања током немачке инвазије на Југославију била је конструисана у складу са овим општим наративом.

Оправдања немачких власти за агресивну спољну политику темељила су се на два основна мотива – сарадњи одређене државе са немачким непријатељима и прогонима немачких дипломата и етничких Немаца у тој земљи. Наратив се обликовао додавањем особености о државама које су се у том тренутку нашле

⁷⁰ „Rann unter serbischer Zwangsherrschaft. Die Leiden einer Stadt – Mittelpunkt großer nationaler Kämpfe“, *Völkischer Beobachter*, 28. April 1941, 3.

⁷¹ „Das zweite Dünkirchen“, *Völkischer Beobachter*, 29. April 1941, 1.

⁷² „Adolf Hitler's Address to the Reichstag (4 May 1941)“, *Wikisource*. URL: [https://en.wikisource.org/wiki/Adolf_Hitler%27s_Address_to_the_Reichstag_\(4_May_1941\)](https://en.wikisource.org/wiki/Adolf_Hitler%27s_Address_to_the_Reichstag_(4_May_1941)) (прист. 31.10.2025).

на мети немачке агресије. У случају Краљевине Југославије то је била актуелизација преко три деценије старог стереотипа о поткупљивом, завереничком и нелојалном српском официрском кору. Након избијања Априлског рата, једини израз који се на страницама *Фелкишер беобахтера* употребљавао за официре који су извршили војни удар у Београду био је „генералска клика“ (нем. *Generalsclique*). На основу свега изреченог, можемо закључити да је немачка пропаганда непосредно пре и током Априлског рата ишла већ опробаном стазом, с обзиром да су се сва три централна мотива већ употребљавала раније, током Првог светског рата, распарчавања Чехословачке и инвазије на Пољску.

Извори и литература

Bundesarchiv. OKH/Generalstab des Heeres (RH 2)

Bundesarchiv. Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda (R 55)

Völkischer Beobachter (Beč)

Goebbels, Joseph. *Tagebücher 1924–1945*, Herausgegeben von Ralf Georg Reuth. München: Piper Verlag, 1999.

Gregorić, Danilo, *Samoubistvo Jugoslavije: poslednji čin jugoslovenske tragedije*. Beograd: Jugoistok, 1942. (ćirilica)

Deutsches Historisches Museum. <https://www.dhm.de/> (pristupljeno 31.10.2025)

Historisches Lexikon Bayerns. <https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/> (pristupljeno 31.10.2025)

Österreichische Nationalbibliothek, ANNO Historische Zeitungen und Zeitschriften. <https://anno.onb.ac.at/> (pristupljeno 31.10.2025)

Wikisource. https://en.wikisource.org/wiki/Main_Page (pristupljeno 31.10.2025)

Evans, Richard. *The Third Reich at War: How the Nazis Led Germany from Conquest to Disaster*. London: Allen Lane, 2008.

Gross, Stephen G. *Export Empire: German Soft Power in Southeastern Europe, 1890–1945*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Hadži-Jovančić, Perica. *The Third Reich and Yugoslavia: An Economy of Fear, 1933–1941*. London: Bloomsbury Academic, 2020.

Hoptner, Jacob B. *Jugoslavija u krizi 1934–1941*. Rijeka: Otokar Keršovani, 1972.

Janjetović, Zoran. *Nemci u Vojvodini*. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, 2009.

Kallis, Aristotle A. *Nazi Propaganda and the Second World War*. London: Palgrave Macmillan, 2005.

Longerich, Peter. *Goebbels: A Biography*. New York: Random House, 2015.

- Longerich, Peter. *Hitler: A Life*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
- Morewood, Steven. “Failure of a Mission: Anthony Eden’s Balkans Odyssey to save Greece, 12 February–7 April 1941”. *Global War Studies*, June 2013, 10 (1), 2013, 6–75.
- Pavlowitch, Stevan K. *Hitler’s New Disorder: The Second World War In Yugoslavia*. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Rieber, Alfred J. *Storms over the Balkans: During the Second World War*. Oxford: Oxford University Press, 2022.
- Ristović, Milan. *Crni Petar i balkanski razbojnici: Balkan i Srbija u nemačkim satiričnim časopisima (1903–1918)*. Beograd: Udruženje za društvenu istoriju, 2011. (ćirilica)
- Ristović, Milan. *Nemački novi poredak i Jugoistočna Evropa: 1940/41–1944/45: planovi o budućnosti i praksa*. Beograd: Službeni glasnik, 2005.
- Strobl, Gerwin. *The Germanic Isle: Nazi Perceptions of Britain*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Terzić, Velimir. *Slom Kraljevine Jugoslavije 1941: uzroci i posledice poraza 2*. Beograd: Narodna knjiga. 1983.
- Welch, David. *Propaganda and the German Cinema 1933–1945*. London: I.B.Tauris, 2001.
- Welch, David. *The Third Reich: Politics and Propaganda*. London: Routledge, 1993.
- Zakić, Mirna. *Ethnic Germans and National Socialism in Yugoslavia in World War II*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.

Summary

MA Luka Roksić (2000)

**“The German soldier answers the traitors” –
The Viennese edition of the *Völkischer Beobachter*
on the German invasion of Yugoslavia**

Nazi Germany launched its invasion of the Kingdom of Yugoslavia on April 6, 1941. Over the following twelve days, the German army rapidly overran the Yugoslav territory. Before and during the invasion, the German media conducted an aggressive propaganda campaign portraying the Serbian political and military elites of the Yugoslav state as conspiratorial, perfidious, and venal. The *Völkischer Beobachter*, the official newspaper of the Nazi Party, was at the forefront of this campaign. This paper presents the writings of the Viennese edition of the *Völkischer Beobachter* in chronological order, from Yugoslavia's accession to the Tripartite Pact to Hitler's triumphant speech before the Nazi German Reichstag, covering the period from March 25 to May 4, 1941. Finally, it identifies the most frequently covered topics in the German anti-Yugoslav and anti-Serb propaganda and presents an analysis of how the German press justified the invasion of Yugoslavia.

Keywords: The press in Nazi Germany, *Völkischer Beobachter*, propaganda in Nazi Germany during World War II, German invasion of Yugoslavia, Joseph Goebbels, Franz Ronneberger